

KALP ANATOMİSİ

• Kalbin Yapısı

- Kalp toplam dört odacıktan oluşur.
- Sağ ve sol atriyumlara venöz sistemden kan gelir.
- Sağ ve sol ventrikül ise kanı arteriyel sisteme pompalar.
- Sağ atriyum ve ventrikül (sağ kalp), sol atriyum ve ventrikülden (sol kalp), septum olarak adlandırılan bir duvar ile ayrılır.
- Septum normalde sağ ve sol kalpteki kanın karışmasına engel olur.
- Sağ ventrikül kanı akciğerlere pompalarken, sol ventrikül oksijenlenmiş kanı tüm vücuda pompalar.

Kalbin Yapısı

- Atriyumlar ve ventriküller arasında yoğun fibröz dokudan oluşan kalbin fibröz iskeleti bulunur.

• Atriyumlarda bulunan kalp kası hücreleri tek bir fonksiyonel ünite, miyokardiyum, oluşturarak fibröz iskeletin üstüne bağlanırlar.

• Ventriküllerde bulunan kalp kası hücreleri ise aynı şekilde farklı bir miyokardiyum oluşturarak fibröz iskeletin altına bağlanırlar.

• Sonuç olarak , atriyumlar ve ventriküller yapısal ve fonksiyonel olarak birbirinden ayrılmıştır.

• Özelleşmiş bir ileti sistemi aksiyon potansiyellerini atriyumlardan ventriküllere taşır.

• Kalbin fibröz iskeleti ayrıca annuli fibrosi adı verilen halkalar oluşturur.

• Bu halkalar içinde kalp kapakçıkları bulunur.

Pulmoner ve Sistemik Dolaşım

• Dokularda meydana gelen metabolizmanın sonucu olarak oksijen miktarı azalan ve karbondioksit miktarı artan kan sağ atriyuma döner.

- Buradan sağ ventriküle geçer ve pulmoner artere pompalanır.
- Pulmoner arterler dallanarak kanı akciğerlerde gaz değişiminin geręekleştii alveolleri çevreleyen kapiller damarlara ulaştırır.
- Burada oksijen havadan kapiller kana geğerken karbondioksit ters yönde difüzyon ile havaya atılır.
- Oksijen yönünden zenginleşen kan pulmoner venler aracılığıyla sol atriyuma gelir.
- Sağ ventrikülden çıkan kanın akciğerlerden geğererek sol atriyuma geldiği bu dolaşıma pulmoner dolaşım adı verilir.

Pulmoner ve Sistemik Dolaşım

- Oksijenden zengin kan sol ventriküle geçer ve en büyük arter olan aorta pompalanır.
- Aort yukarı doğru uzanan kısa bir bölümden sonra aşığya dönerek aort kavisini yapar; göğüs boşluğundan abdominal boşluğa devam eder.

- Aorttan ayrılan arterler organ sistemlerine oksijenden zengin kanı taşırlar.

Pulmoner ve Sistemik Dolaşım

- Kapiller damarlardan geçer kanın oksijen konsantrasyonu düşer, karbondioksit konsantrasyonu yükselir.
- Bu kan sistemik venler aracılığıyla toplanır ve en büyük venler olan vena kava superior veya vena inferior tarafından sağ atriyuma ulaştırılır.
- İşte sol ventrikülden başlayarak tüm vücudu dolaştıktan sonra sağ ventriküle ulaşan dolaşım bölümüne sistemik dolaşım adı verilir.

Atriyovenriküler kapaklar (AV)

- Triküspit kapak sağ atriyum ile sağ ventrikül arasında bulunur ve üç kapakçıktan oluşur.
- Mitral kapak ise sol atriyum ve sol ventrikül arasında

bulunur ve iki kapakçıktan oluşur.

- AV kapaklar kanın atriyumlardan ventriküllere geçmesine izin verir ve normal şartlarda ters yönde akıma engel olurlar.

- Kapakların açılıp kapanması atriyum ve ventrikül arasındaki basınç farklarına bağlı olarak gerçekleşir. Semilunar kapaklar

- Semilunar kapaklar, pulmoner arter ve aortun kalbi terk ettiği çıkışlarda bulunur ve sırasıyla pulmoner kapak ve aort kapağı adını alırlar.

- Bu kapaklar ventriküllerin kasılması sırasında açılarak kanın pulmoner ve sistemik dolaşıma geçmesine izin verirler.

- Ventriküller gevşeyince sağda pulmoner arter basıncı sağ ventrikülden ve solda aort basıncı sol ventrikülden yüksek olduğu için semilunar kapaklar

kapanarak kanın ventriküllere geri kaçmasına engel olurlar.

Kalbin Uyarı ve İleti Sistemi

- Kalbin sürekli çalışmasını sağlayan özel bir yapısı vardır.

- Bu özel yapı uzmanlaşmış kalp kası liflerinden oluşmuştur.

- Kalbin düzenli bir şekilde sistol ve diastolünü sağlayan bu işlevi idare eden ve içinde sinir elemanları bulunan özel yapıdaki kas demetine kalbin uyarı ve ileti sistemi denir.

Kalbin Uyarı ve İleti Sistemi

- Kalbin uyarı ve ileti

sistemi özel hücre

kümeleri, hücre

demetleri ve liflerden

oluşur.

- Bunlar:

– sinoatrial düğüm (SA),

– atrioventriküler düğüm

(AV),

– atrioventriküler demet

(his demeti) ve

– purkinje lifleri

- olmak üzere dört

bölümden meydana gelir.

Kalbin Uyarı ve İleti Sistemi

- Sinoatrial düğüm; kalp

atımlarını başlatan ve ritmini

kontrol eden elektriksel

uyarıların başladığı bölgedir.

- Sağ atriyumun alt duvarında

özelleşmiş hücre kümesidir.

- SA düğüm pace maker (uyarı odağı) olarak tanımlanır.

- Sinoatrial düğümde oluşan

uyarılar, atriyal kasılmayı

sağlar ve düğümler arası

yollarla atrioventriküler

düğümüne gelir.

Kalbin Uyarı ve İleti Sistemi

- Atrioventriküler düğümüne

gelen uyarılar 0,1

saniyelik bir gecikmeyle

his demetine geçer.

- Bu gecikme, ventriküller

kasılmaya başlamadan,

atriyumların

kasılmalarını

tamamlamalarına ve

ventriküllerin kanla

dolmasına olanak sağlar.

Kalbin Uyarı ve İleti Sistemi

- His demetine

(atrioventriküler demet)

gelen uyarı his demetinin

sağ ve sol dallarına

ilerleyerek sağ ve sol

ventrikül kasındaki

purkinje sistemine ulaşır.

- Purkinje lifleri gelen uyarıyı ventrikül kaslarına ileterek ventriküllerin kasılmasını sağlar.

Kalp Sesleri

- Kalp sesleri AV ve semilunar kapakların kapanması ile oluşur.

- Kalp sesleri genellikle birbirini takip eden “lap dap” sesleri şeklinde ifade edilir.

- Birinci kalp sesi ventriküllerin kasıldığı sistol

evresinde oluşur ve ”lap” sesi olarak algılanır.

- İkinci kalp sesi, ventriküllerin gevşediği

diyastol evresinde oluşur ve “dap” sesi olarak

algılanır.

- Kalp sesleri göğüs duvarından steteskop yardımı

ile dinlenebilir.

Kalbin Elektriksel Aktivitesi

- Kurbağa kalbi deneysel olarak çıkartılıp vücuttan tamamen

ayrıldığında, miyokard hücreleri hayatta kaldığı sürece aynı

şekilde elektriksel aktivite göstermeye ve atmaya devam eder.

- Kalbin bu şekilde otomatik çalışmasına “otomatisite” adı verilir.

- Kalpte kendi başına elektriksel aktivite üretme özelliğine sahip

üç bölge bulunur.

- Bunlar sırasıyla;– sinoatriyal düğüm, atriyoventriküler düğüm ve purkinje

hücreleridir.

- Sinoatriyal düğüm (SA) kalbin uyarı üreten “pacemaker” merkezi olarak çalışır.

- SA düğümün baskılandığı durumlarda ise sırasıyla

atriyoventriküler düğüm ve purkinje hücreleri devreye girer.

Pacemaker Potansiyeli

- SA düğüm özelleşmiş miyokard hücrelerinden oluşur.

- Bu hücreler iskelet kası ve sinir hücrelerinden farklı

olarak sabit bir dinlenme zar potansiyeline sahip

değillerdir.

- Bunun yerine SA düğüm hücrelerinde diyastol süresi

boyunca “pacemaker potansiyeli” adı verilen yavaş

spontan depolarizasyon oluşur.

- Zar potansiyeli -60 mV’ dan başlayarak -40mV’a

kadar yavaş yavaş yükselir.

- -40mV bu hücrelerde aksiyon potansiyeli oluşumu

için eşik değerdir ve bu değere erişildiğinde aksiyon

potansiyeli oluşur.

Venler

- Toplam kan hacminin büyük bir bölümü venöz sistemde bulunur.

- Kan akımına direnç gösteren arterlerin tersine, venler fazla miktarda

kan ulaşınca genişlerler.

- Arterlerdeki ortalama basınç 100mmHg iken venlerde 2mmHg dır.

- Bu değerler kanın damar duvarına uyguladığı hidrostatik basınç değerleridir.

- Bu düşük venöz kan basıncı değerleri özellikle alt ekstremiteden kanı yerçekimine karşı yönde kalbe geri pompalamak için yeterli değildir.

- Ancak venler iskelet kası gruplarının içinden geçerler.

- Kas grupları kasıldığında venleri sıkıştırır.

- Venlerin içinde bulunan venöz kapaklar kanın sadece kalbe doğru geçişine izin verir.

Venler

- Bu sayede kan alt ekstremiteden kalbe doğru iskelet kaslarının yardımı ile pompalanmış olur.
- Dolayısıyla kalbe venöz kan dönüşü büyük ölçüde kas aktivitesine bağlıdır.
- Bu nedenle sürekli hareket etmeden ayakta duran kişilerde veya yatağa bağımlı hastalarda kan venlerde birikir ve venlerin genişlemesine neden olur.
- Kişi daha aktif olarak hareket ettiğinde ise kan daha büyük oranda kalbe döner ve venöz sistemdeki kan miktarı azalır.
- Lenfatik sistemin üç temel görevi vardır:

– 1. Kandan filtre olarak oluşan interstisyel

sıvıyı kana geri taşır

– 2. İnce bağırsaktan emilen yağları kana taşır.

– 3. Lenfosit adı verilen hücreleri bağışıklık

sisteminde görev alır.

Lenfatik Sistem

- Lenfatik sistemin en küçük damarları lenfatik kapillerlerdir.

- Lenfatik kapiller ucu kapalı tüplerdir; birçok organda bulunurlar ve hücrelerarası alanda gelişmiş bir damar ağı oluştururlar.

- Lenfatik kapillerlerin damar duvarı endotel hücrelerinden meydana gelir ve porlar içerir.

- Bu nedenle interstisyel sıvı, proteinler, damar

dışına çıkan kan hücreleri, mikroorganizmalar ve ince bağırsaktan emilen yağlar damar içine geçebilir.

- Lenfatik kapillerlerin içine giren maddeler lenf adı verilir.

- Birleşen lenfatik kapillerler, lenfi lenfatik kanallara taşır.

- Lenfatik kanalların duvarı venlere benzer

şekilde üç tabakadan oluşur ve lenfin geri

kaçmasına engel olan kapakları vardır.

- Lenf sıvısının lenf kanalları içinde tek yönlü hareketi damar duvarında bulunan düz kaslarda oluşan peristaltik kasılma dalgası ile gerçekleşir.

- Bu düz kasların pacemaker özelliği vardır ve hücre içine Ca^{2+} girişi aksiyon potansiyeli oluşumunu başlatarak kasılmayı tetikler.

- Lenf kanalı genişledikçe, yani içerdiği lenf miktarı arttıkça pacemaker aktivitesi ve

dolayısıyla peristaltik kasılma dalgası oluşumu hızlanır.

- Lenf kanalları sonuç olarak torasik kanal veya

sağ lenfatik kanaldan birine dökülürler.

- Bu kanallar da içeriklerini sırasıyla sol veya sağ

subklaviyen vene iletirler.

- Sonuç olarak, plazmanın kapiller damarlardan

süzülmesiyle oluşan interstisyel sıvı tekrar

dolaşım sistemine kazandırılmış olur.

- Lenf dolaşım sistemine dökülmeden önce

lenf bezlerinde filtre edilir.

- Lenf bezlerinde bulunan patojenleri ayırabilecek fagositoz yapabilen hücreler bulunur.

- Lenf bezleri ayrıca lenfositlerin yapıldığı alandır.

- Tonsiller, timus ve dalak lenfositlerin üretildiği diğer merkezlerdir ve lenfoid organlar olarak adlandırılırlar.

- Lenfositler bağışıklık sisteminde görev alırlar.

- Lenfatik sistem her ne kadar bağışıklık

sisteminin bir bölümü olsa da, porlu yapısı nedeniyle kanser hücrelerinin girişine ve başka dokularda ortaya çıkışına elverişlidir.

- Bu nedenle kanserin yayılmasına yani

metastazına olanak sağlayabilir

Kan Basıncının Ölçülmesi

- Fizyolojik koşullarda kan, damar içinde laminar olarak akar.

- Laminar akım, damar içinde kanın damarın

merkezindeki akıma paralel ve damar boyunca

olacak şekilde düz olarak akması anlamına gelir.

- Vücuttaki herhangi bir arter steteskop ile dinlenmeye çalışıldığında steteskoptan herhangi bir ses duyulmaz; çünkü damar içinde akarken damar duvarında titreşimler meydana getirmez.

- Ancak kan damarının çapını daraltan bir sebep varsa

laminar akım bozulur ve turbülen akım meydana gelir.

- Turbülen akım damar duvarında titreşimlere yol açar.

- Kan basıncı ölçülürken tansiyon aletinin manşonu kişinin

omuzu ile dirseği arasına takılır.

- Manşon şişirildikçe kola dışarıdan basınç uygulanmış olur.

- Bu basınç dokular tarafından arter üzerine iletilir.

- Sistolik kan basıncından daha yüksek bir basınç manşon

tarafından kola uygulandığında, arter sıkışır ve içinde kan akımı durur.

- A. brachialis üzerindeki steteskoptan ses duyulmaz.

- Manşon basıncı biraz azaltılarak sistolik değerin hemen

altına geldiğinde sadece sistol sırasında bir miktar kan

manşonun altından geçebilir.

- Bu akım bir engelden geçtiği için trblandır ve

steteskoptan kanın geçiş anında ses duyulur.

- Duyulan bu ses, bu bulguyu ilk kez tanımlayan Nikolay Korotkoff tarafından Korotkoff sesleri olarak adlandırılmıştır.

- Dolayısıyla sesin ilk duyulduğu basınç değeri sistolik değer

olarak kaydedilir.

- Manşon basıncı yavaş yavaş azaltılmaya devam edilir.

- Diyastolik değere ulaşılıncaya kadar her sistolde kan türbülan

olarak manşonun altından geer, Korotkoff sesleri oluşur ve steteskopta duyulur.

- Manşon basıncı diyastolik değere eşit olduğu anda, artık manşon arteri sıkıştıramaz duruma gelmiştir; akım tekrar laminar akıma döner ve steteskoptan ses duyulmaz.

- Dolayısıyla en son sesin duyulduğu basınç değeri diyastolik değerolarak kaydedilir.

- Sistemik dolaşımda arteriyel kan basıncı ortalama 120/80mmHgdir.

Nabız

- Nabız, deriye yakın yerleşimli bir arter palpe edilerek ölçülür.

- Hissedilen basınç arterin her kalp sistolnde gelen kan ile genişlemesine bağlıdır ve nabız sayısı kalp atım hızına eşittir.

- Sistol esnasında, kalbin sol ventrikülünden aortta atılan kanın oluşturduğu basınç arter duvarında dalgalanmalara yol açar.

- Basıncın etkisiyle arterlerde oluşan dalgalanmalara nabız denir.
- Bir dakikalık süre içinde kalbin kasılmasıyla atılan kanın arter duvarına yaptığı basıncın sayısına nabız sayısı denir.
- Nabız sayısı normal insanda 60–80/dk. arasındadır.
- Nabız, kalbin bir dakikalık süre içerisinde arterlere kaç defa kan pompalandığının ve pompalama işleminin ritmik olup olmadığının göstergesidir.
- Nabız genellikle arteria radialisten alınır.

Kaynaklar

Arıncı K, Elhan A. (2006). *Anatomi, Dördüncü Baskı. Güneş Kitabevi. Ankara, Türkiye*

Elhan, A. (2003). *Anatomi terimleri sözlüğü. Birinci Baskı. Güneş Kitabevi. Ankara, Türkiye*

Moore KL, Dalley AF. (1999) *Clinically Oriented Anatomy. Fourth Edition. Lippincott Williams Wilkins. Baltimore, USA.*

Standring, S. (2008). *Gray's Anatomy. Fortieth Edition. Churchill Livingstone Elsevier. Spain.*

Valerie C. Scanlon, Tina Sanders (2007), *Fifth Edition, Essentials of Anatomy and Physiology, F.A. Davis Company*